

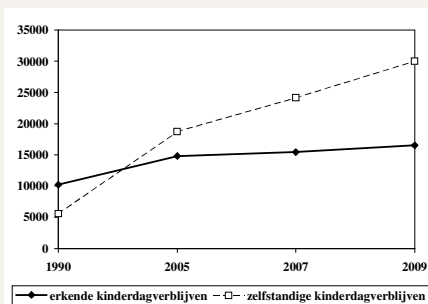
De toekomst van de zelfstandige in de kinderopvang

Jan Peeters, coördinator VBJK

Ik wil deze bijdrage beginnen met een dankwoord voor de redactie van Spronkels, die me gevraagd heeft om mijn visie over de toekomst van de zelfstandige opvang op papier te zetten. De resultaten van de doctoraatsstudie die ik in mei heb afgewerkt, geven geregeld aanleiding tot discussies over mijn (vermeende) standpunten over die zelfstandige opvang. Het siert de redactie van Spronkels dat ze me de mogelijkheid geeft om deze keer rechtstreeks met de zelfstandige opvang in discussie te gaan.

De snelle groei van de zelfstandige sector in de laatste jaren heeft de Vlaamse kinderopvang grondig veranderd. Begin de jaren negentig leek het erop dat de zelfstandige opvang de 21ste eeuw niet eens zou halen. Het aantal particuliere opvanginstellingen was in de jaren tachtig gedaald, terwijl het aantal onthaalouders aangesloten bij een dienst in de lift zat. Maar daar kwam verandering in toen eind jaren negentig het aantal onthaalouders stagneerde, terwijl de zelfstandige opvang de sterkste groeier werd in het Vlaamse opvanglandschap. De grafiek hieronder toont aan dat in 2009, wanneer de recente plannen tot uitbreiding gerealiseerd zullen zijn, de zelfstandige groepsopvang zelfs dubbel zo groot zal zijn als de opvang binnen erkende gesubsidieerde kinderdagverblijven.

De zelfstandige opvang is dus volwassen geworden. Het is vandaag een grote speler in het Vlaamse kinderopvanglandschap. Maar merkwaardig genoeg is deze

privatisering van de groepsopvang niet het gevolg van een doelbewust beleid van de politieke overheid, zoals dat bijvoorbeeld in Nederland wel het geval is. Onze noorderburen hebben hun hele kinderopvangsysteem over een andere boeg gegooid sinds de Wet Kinderopvang van 2005. De subsidies gaan er sinds die datum niet meer naar de 'aanbodzijde', zijnde de voorzieningen, maar wel naar de 'vraagzijde': de ouders. De Nederlandse overheid heeft deze herstructurering grondig voorbereid en heeft ook de

randvoorwaarden voor alle geprivatiseerde opvangvoorzieningen dezelfde gemaakt. Zo gelden in Nederland voor alle voorzieningen diplomaveer-eisten (vergelijkbaar met een getuigschrift 'Kinderzorg') en gelden er dezelfde loonbarema's als voor de vroegere gesubsidieerde opvangvoorzieningen. In Vlaanderen kan de private sector slechts een beroep doen op een zeer beperkte tussenkomst van de overheid, terwijl de overheid in Nederland een derde van de totale kostprijs voor haar rekening neemt. Indien werkgever er niet met geld over de brug komt, kan dat zelfs oplopen tot twee derde. Het Nederlandse systeem is dus

goed geregeld, maar het is niet goedkoper voor de belastingbetaler dan de gesubsidieerde kinderdagverblijven van bij ons.

Terug naar Vlaanderen. Hier is momenteel niet één beleidstekst vinden die verwijst naar intentie van de Vlaamse regering om de kinderopvang te privatiseren. De motivatie van de Vlaamse politieke overheid om de minicrèches te promoten, moeten we zoeken in het feit dat deze nieuwe opvangvorm vooral goedkoop is. Hiermee houden we een traditie van goedkope opvang aan, die eind jaren tachtig werd ingezet door de promotie van de onthaalouders aangesloten bij een dienst. Eind jaren negentig werd dat de instroom van kortgeschoolde werklozen in de kinderopvang.

Kenmerkend voor feit dat de Vlaamse

overheid voor goedkope opvang kiest, is ook dat de kwalificatievereisten worden losgelaten. Het HIVA-onderzoek over de leefbaarheid van de minicrèches uit 2004 heeft aange-toond dat de geringe bijdrage van de overheid aan de kinderopvang en het loslaten van kwalificatie-vereisten en arbeidsvoorwaarden, heeft geleid tot tal van problemen. De ondernemers presteren tot 50 uren per week voor minder dan 1.000 euro. Een groot deel van de medewerkers werkt in 'onbetaalde' statuten of is schijnzelfstandige. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de helft van de minicrèches zegt te kampen met een groot personeelsverloop. In de wetenschappelijke wereld en in internationale organisaties zoals de OECD, is er een grote consensus dat die slechte werkomstandigheden, het loslaten van kwalificatie-vereisten én het een grote personeelsverloop, de belangrijkste risico-factoren zijn voor geringe opvangkwaliteit.

Er bestaan uiteraard talrijke minicrèches die wel hoge kwaliteit bieden. Maar een systeem dat er vanuit gaat dat alle kosten van kinderopvang door de ouders gedragen moeten worden, geeft volgens de OECD en onderzoekers onvoldoende garanties voor een algemene basiskwaliteit en voor een gezonde zelfstandige sector. Daarbij komt nog dat de opvang bij zelfstandige initiatieven duur is voor de ouders. Minicrèches moeten bijna uitsluitend leven van de ouderbijdragen en zien zich daarom verplicht om de ouders elke dag te laten betalen, ook als het kind bijvoorbeeld ziek is. Ze moeten een prijs vragen die voor jonge ouders eigenlijk te hoog is.

De rapporten die gemaakt worden over de zelfstandige sector in verschillende landen komen allemaal tot dezelfde conclusie als het HIVA-rapport. Een grotere ondersteuning van de zelfstandige sector door de overheid is nodig, opdat de sector zou kunnen overleven en tegelijkertijd in een goede basiskwaliteit voorzien. Maar de rapporten die de subsidiëring van deze commerciële initiatieven documenteren, leren ons dat er ook gevaren schuilen in een ondoordachte ondersteuning van de

zelfstandige sector. Laten we in deze context even de ervaringen in Nieuw-Zeeland en Australië bekijken. Deze landen hebben de zelfstandige sector op dezelfde manier gesubsidieerd als de communitybased sector. Dit heeft geleid tot een verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening en tot een hogering van de kwalificaties in de sector. Maar het verhaal heeft ook een keerzijde. Op het moment dat de zelfstandige initiatieven leefbaar werden en zelfs winst gingen maken, verschenen er grote spelers op de markt, die de kleinere initiatieven opkochten. Het meest bekende voorbeeld daarvan is het beursgenoteerde bedrijf ABC uit Australië, dat overal opduikt waar de zelfstandige sector rendabel is (Nieuw-Zeeland, Verenigd Koninkrijk, Canada).

Vanuit ethisch oogpunt is het moeilijk te verdedigen dat belastinggeld, bedoeld om ouders en kinderen te ondersteunen, gebruikt wordt om winsten op de beurs te realiseren. Bij financiering van de zelfstandige sector door de overheid moeten we dus mechanismen inbouwen die verhinderen dat kinderopvang in de sector van het grote geld terecht komt. Sommige overheden, zoals die in Toronto (Canada), beslissen daarom dat de zelfstandige sector die overheidssubsidie krijgt, een non-profit statuut moet hebben. Alleen zo kunnen overnames door beursgenoteerde vermeden worden.

Het HIVArapport besteedt minder aandacht aan het ontbreken van kwalificatie-

vereisten, omdat het in de eerste plaats een rapport is over de leefbaarheid van de zelfstandige crèches. Wereldwijd is er hoe dan ook een grote eensgezindheid dat je voor het opvangen van kinderen een basisopleiding nodig hebt. In mijn onderzoek over professionaliteit van beroepen voor jonge kinderen heb ik aangetoond dat alleen in Vlaanderen, zowel bij de politieke overheid als bij een deel van de publieke opinie, getwijfeld wordt aan het feit dat een kwalificatie nodig is om kinderen in groep op te vangen. In alle ons omringende landen worden nochtans grote inspanningen geleverd om de kwalificatievereisten van de medewerkers kinderopvang te verhogen, zelfs in de zelfstandige sector (Verenigd Koninkrijk).

De situatie in Vlaanderen is merkwaardig omdat er geen kwalificatievereisten worden gesteld, terwijl veel ondernemers van zelfstandige initiatieven wel die over diploma's beschikken. Tot nu toe hebben we echter geen betrouwbare cijfers over het aantal medewerkers van zelfstandige kinderdagverblijven dat effectief over die relevante kwalificaties beschikt. Daarom is het nodig om de kwalificaties in kaart te brengen. Dit moet ons toelaten om, naar buitenlands voorbeeld, een competentieverhogend beleid uit te tekenen. Het spreekt immers voor zich dat een competentiebeleid voor de vele bachelors met een pedagogische opleiding in de zelfstandige sector, er anders zal uitzien dan een competentieverhogend programma voor diegenen zonder opleiding.

In deze context is het positief dat de vertegenwoordigers van de zelfstandige sector in het Platform Vernieuwde Kinderopvang, niet per se negatief staan tegenover het stellen van competentievereisten voor de zelfstandige sector. Maar ook het onderwijs zou in dit verhaal zijn verantwoordelijkheid moeten opnemen. De bestaande opleiding 'Kinderzorg' biedt voor de gehele sector en zeker voor de zelfstandige sector, onvoldoende meerwaarde. Ze zou opgetrokken moeten worden tot een langere opleiding. Het nieuwe Hoger Beroepsonderwijs dat door minister Vandenbroucke in het leven is geroepen, kan op dit vlak misschien een oplossing bieden door modules aan te bieden die speciaal naar de zelfstandige sector gericht zijn. Daarnaast zou ook de praktijkstage meer aandacht moeten krijgen binnen de Syntraopleiding.

Tot slot wil ik nog even een ander aspect aanhalen dat in de toekomst aangepakt zou moeten worden. De zelfstandige sector is erg gefragmentariseerd: opgedeeld in kleine entiteiten die op zichzelf en geïsoleerd werken. Deze kleine instellingen moeten meer kansen krijgen om met elkaar en met andere voorzieningen samen te werken en van elkaars ervaringen te leren. In dit verband is het Italiaanse systeem van de pedagoga's of pedagogische begeleiders interessant. Zij nemen de begeleiding van een aantal instellingen voor hun rekening en gaan samen met de crèches op zoek naar nieuwe pedagogische methodes.

Child home Collections
makes my little world complete

Al onze producten voldoen aan de Europese normen en de vereisten van Kind en Gezin. Tous nos produits répondent à toutes les obligations légales et réglementations en vigueur.

www.childhome.be

WIEGJE/BERCEAU
Conform EN-1130/1996

BEDJE/ LIT
Conform EN-716/2005

VERZORGINGSTAFEL
TABLE A LANGER

PARK/PARC
Conform EN-1130/1996

HOGE STOEL
CHAISE HAUTE
Conform EN-1130/1996

PLOOIBED/LIT PLIANT
Conform EN-716/2005

RELAX SWING SOFT
Conform EN-12790/2002